

Lífið finnur leið

Konráð S. Guðjónsson, hagfræðingur Viðskiptaráðs
apríl 2019

VIÐSKIPTARÁÐ

ÍSLANDS

STOFNAÐ 1917

Einkennandi þróun síðustu ára

Afleiðingar þróunarinnar

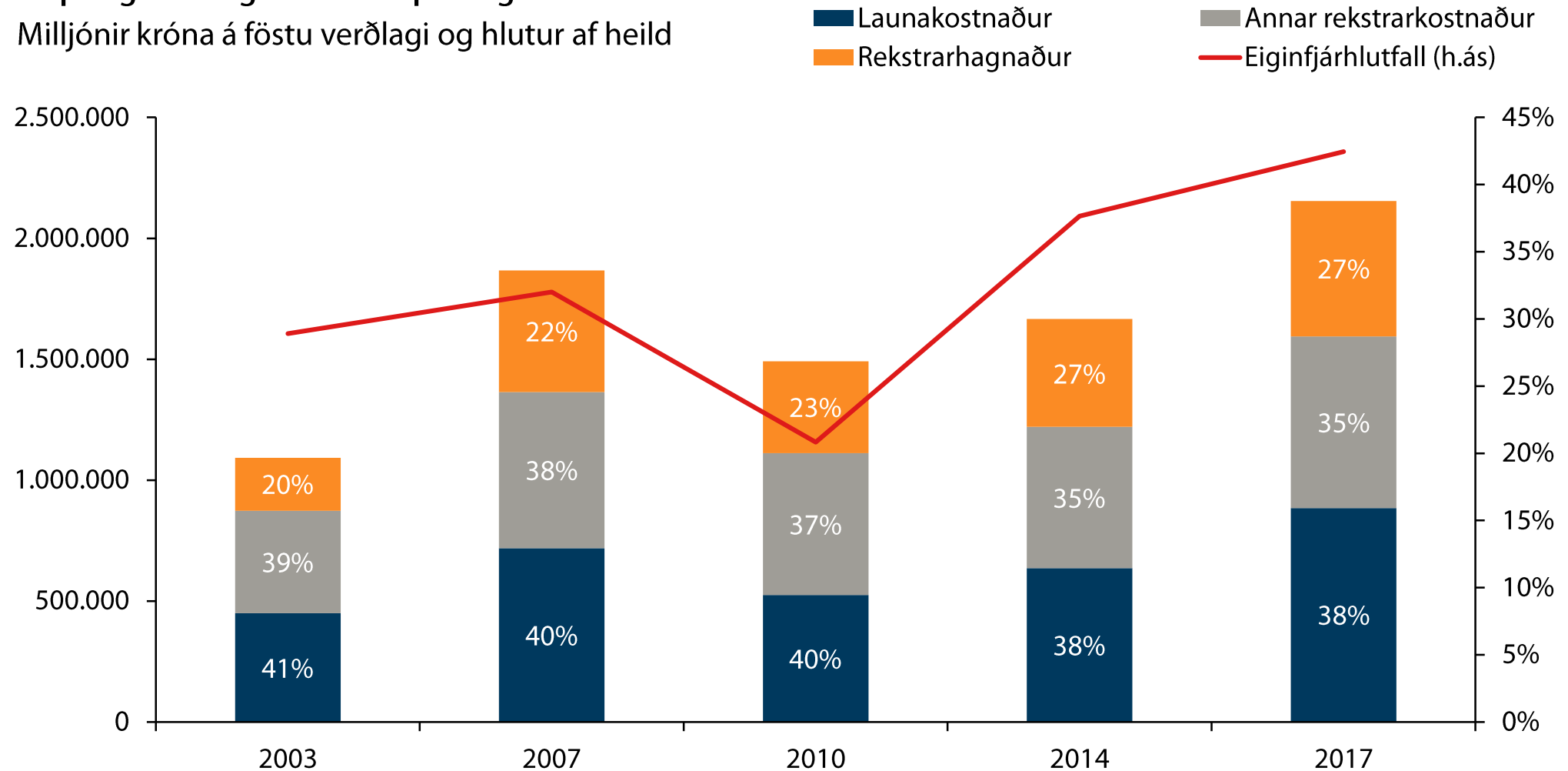
Hvað svo?

Höfum komið sterkari en áður út úr fjármálakreppunni ...og rúmlega það

Skipting framlegðar í viðskiptahagkerfinu¹

Milljónir króna á föstu verðlagi og hlutur af heild

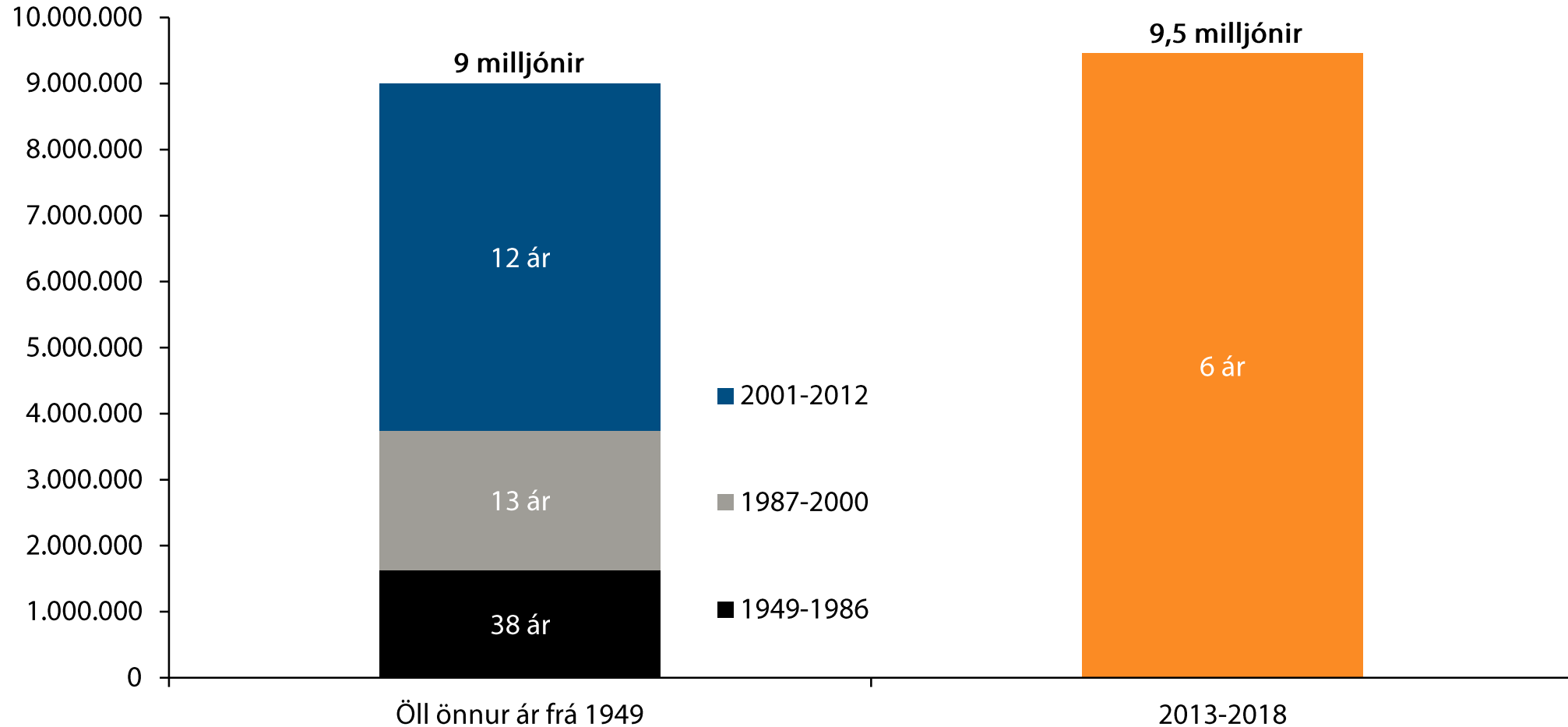

¹ að undanskilinni lyfjaframleiðslu, fjármála- og váttryggingastarfsemi (ÍSAT nr. 03-20, 22-63, 68-82, 95-96)

Mörgum að þakka – ferðamanninum færum við okkar bestu þakkir

Samanlagður fjöldi ferðamanna¹

¹ Gert ráð fyrir sömu fjölgun ferðamanna 2018 og var á fjölda ferðamanna um Keflavíkurflugvöll

Alþjóðageirinn hefur þrátt fyrir allt verið í hljóðlátri sókn

Hugverk, hátækniþjónusta, aðrar vörur o.fl. hefur lagt lóð á vögarskálarnar

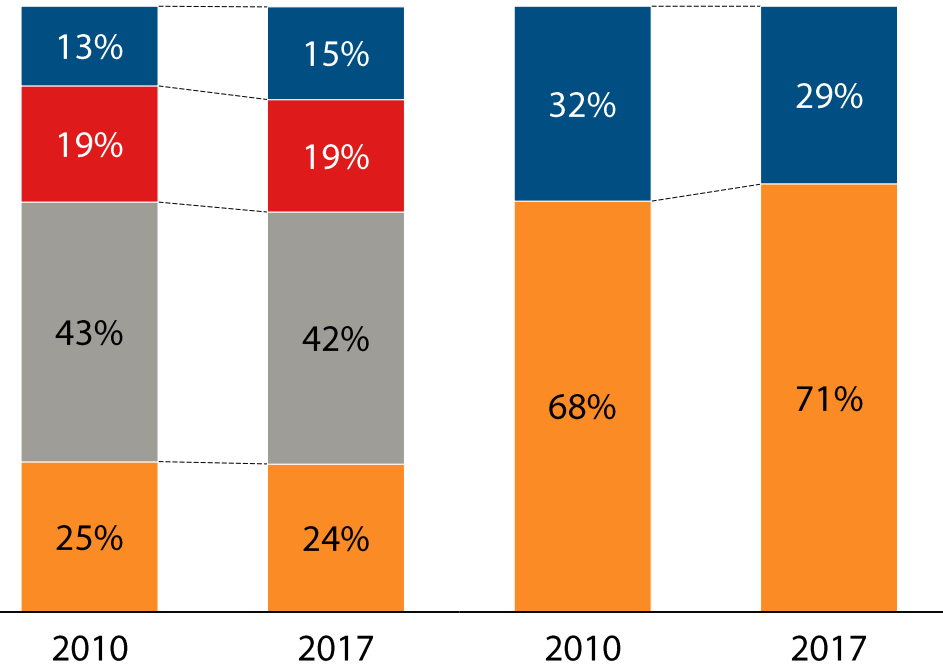
Hlutdeild geira í VLF, aðföngum og útflutningi

Prósent

Verg landsframleiðsla

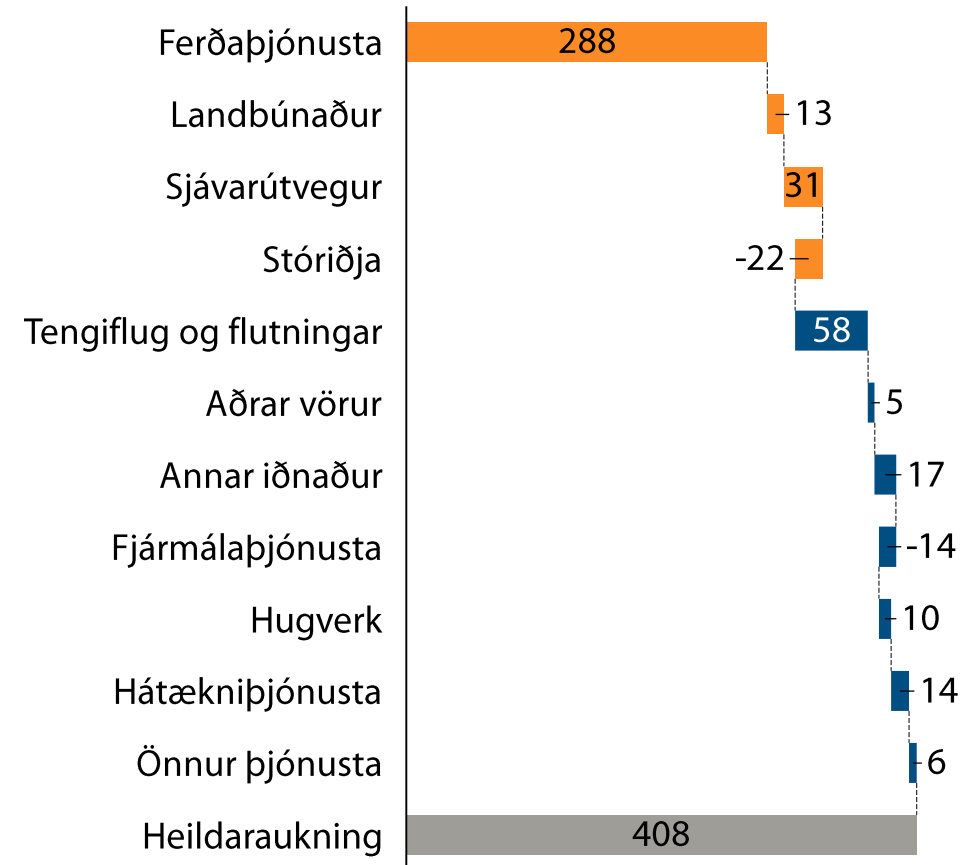

Útflutningur

Breyting útflutningstekna 2010-2017

Milljarðar króna¹

¹ Fjárhæðirnar eru færðar á raunvirði með verðvísitölu vörutúflutnings annars vegar og þjónustuútlutnings hins vegar. Því geta komið fram skekkjur í einstaka liðum

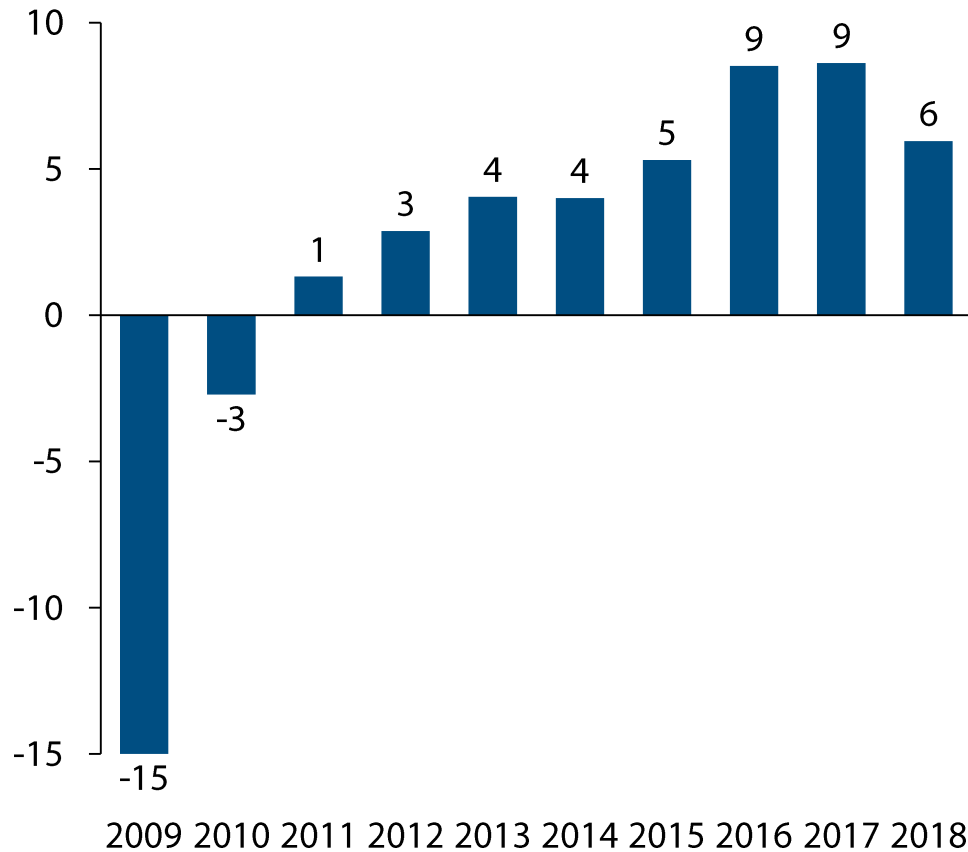

Gríðarlega ör fjölgun starfa

Byggingargeirinn og ferðapjónusta í sérflokki

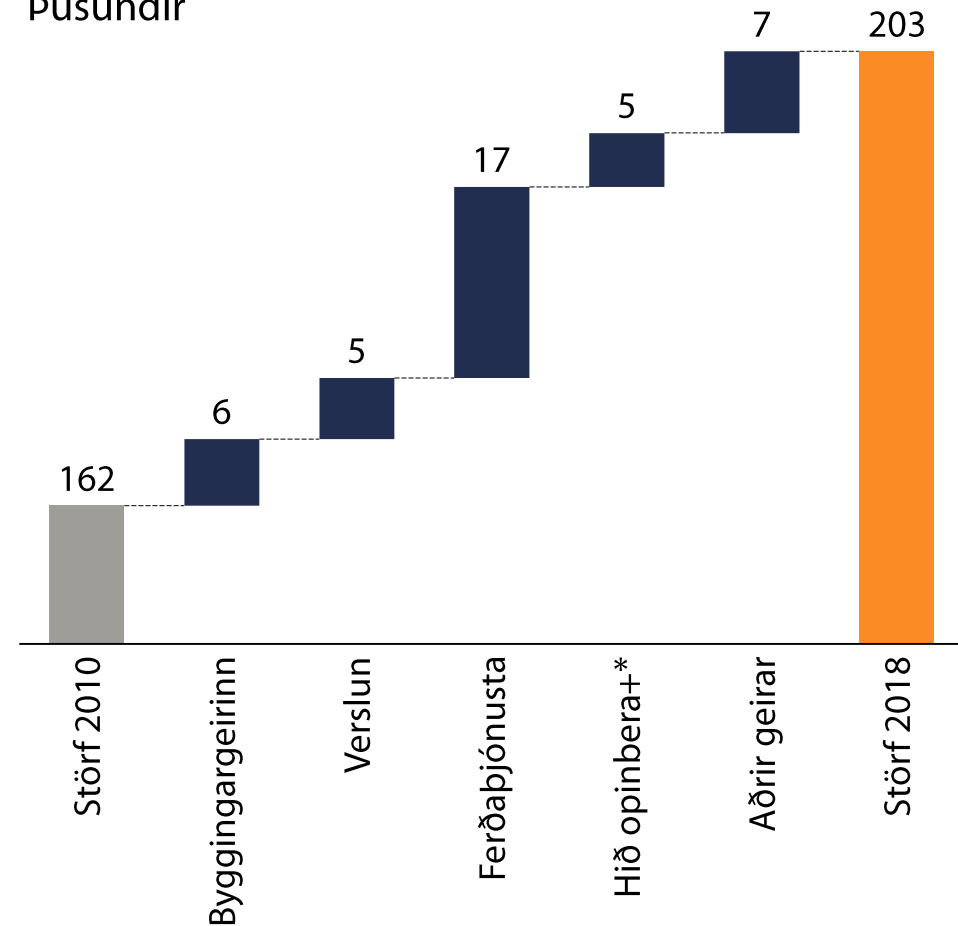
Breyting á fjölda starfa

Þúsundir

Fjöldun starfa eftir atvinnugreinum 2010-2018

Þúsundir

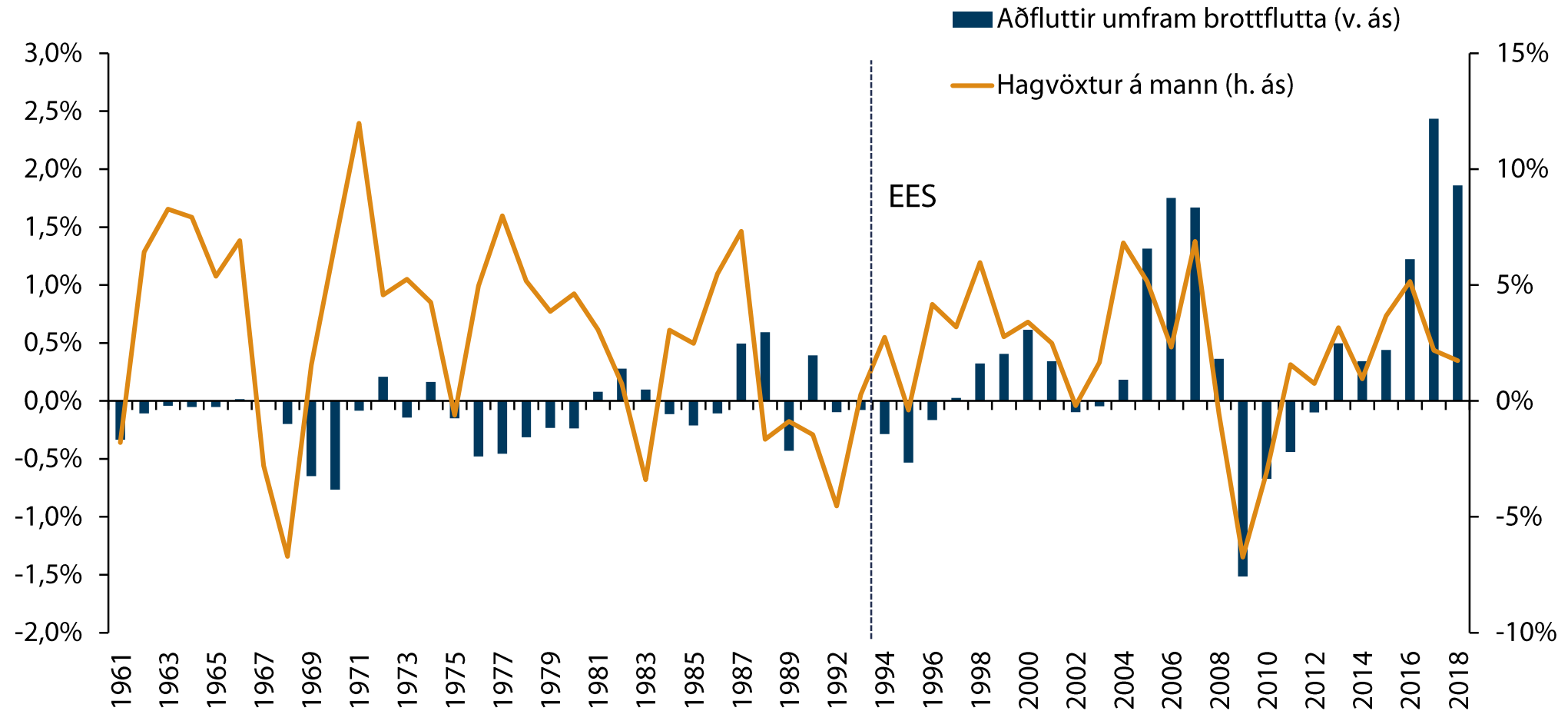

*Opinber stjórnsýsla, heilbrigðisgeirinn og fræðslustarfsemi. Tiltölulega stór hluti þessara geira er utan hins opinbera.

Gríðarlega hröð fjölgun erlendra ríkisborgara

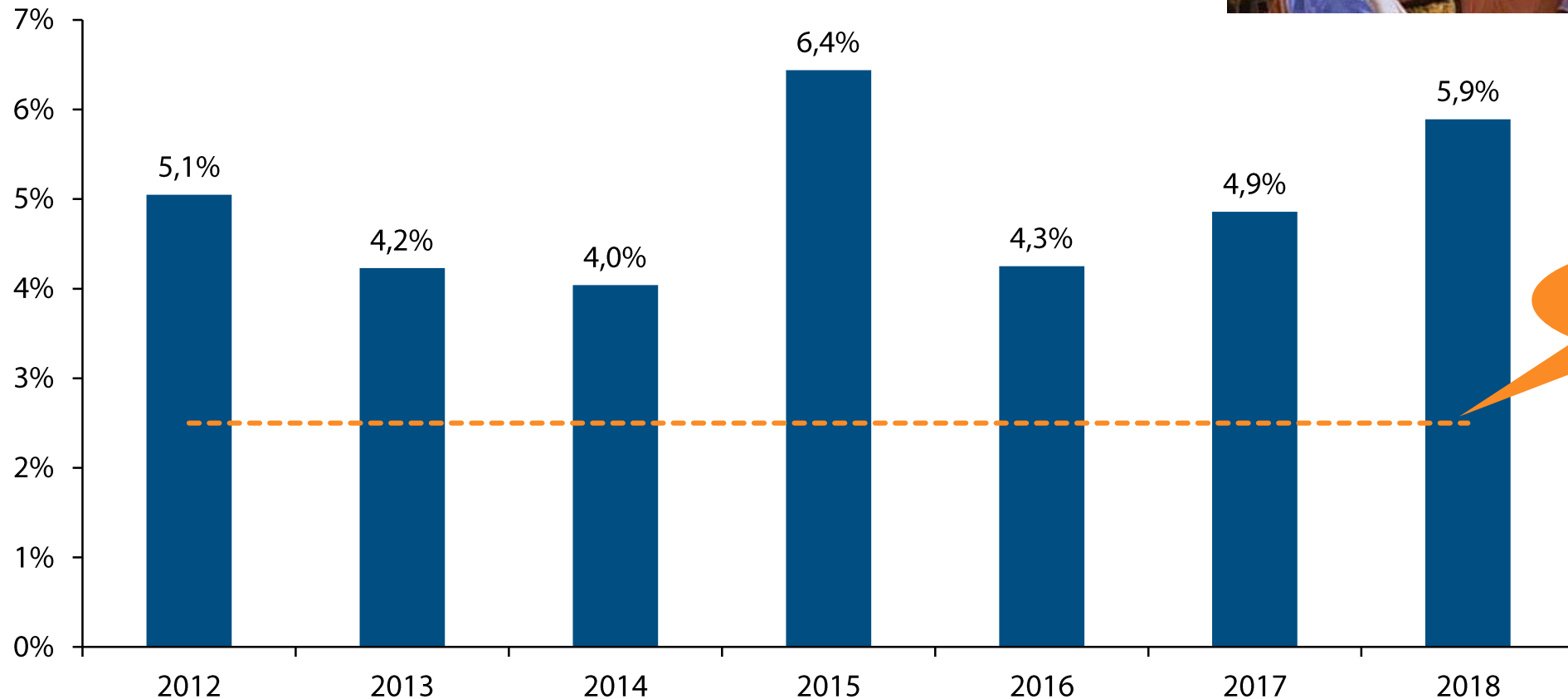
Búferlaflutningar og hagvöxtur

Mikill vöxtur launakostnaðar – langt umfram verðbólguþáttmarkmið og vöxt framleiðni

Launakostnaður á framleidda einingu (launakostnaður/VLF)

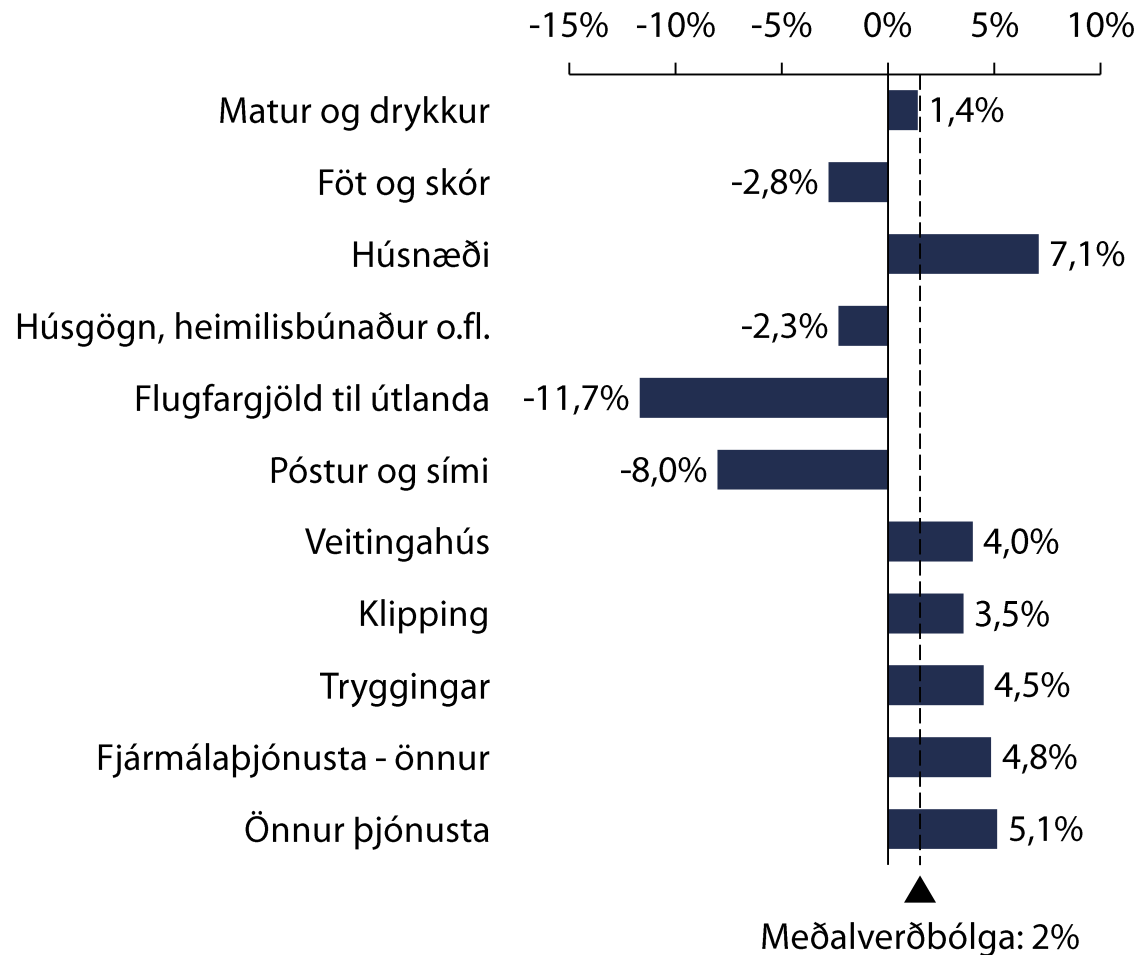
Breyting milli ára

Hörð samkeppni, tæknibreytingar, olíuverð, launakostnaður og krónan höfðu afgerandi áhrif á verðbólgu

Verðþróun nokkurra vöru og þjónustuflokka

Árshækkun frá mars 2014 til mars 2019

Einkennandi þróun síðustu ára

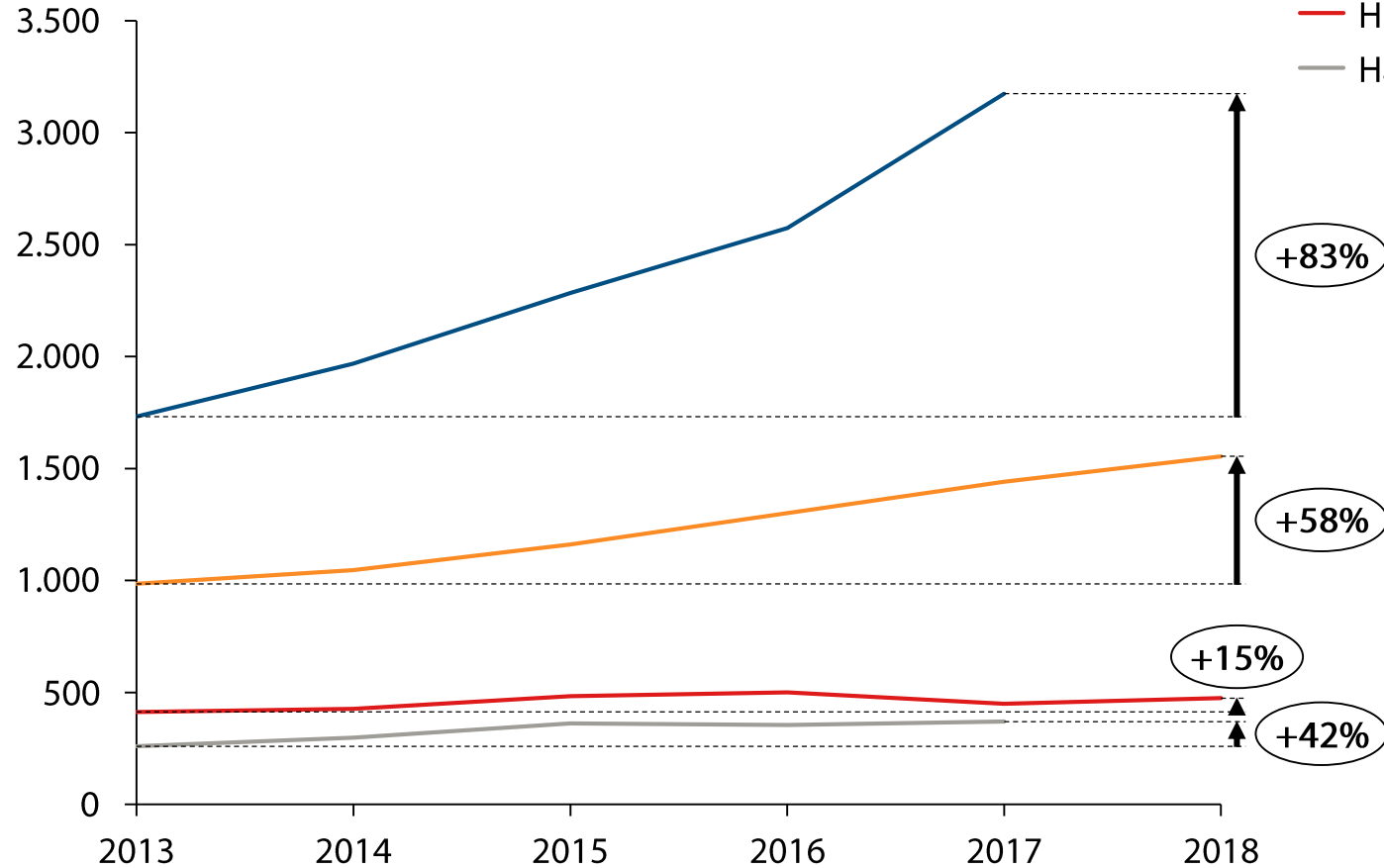
Afleiðingar þróunarinnar

Hvað svo?

Hverjir eru stærstu „sigurvegarar“ efnahagsuppgangsins?

Eigið fé í fasteignum og skipting verðmætasköpunar frá 2013
Milljarðar króna á breytilegu verðlagi

— Eigið fé heimila í fasteignum

— Laun og tengd gjöld*

— Hreinn rekstrarafgangur (ca. EBIT)*

— Hagnaður fyrir fjármagnsliði í viðskiptahagkerfinu (EBIT)

1. Fasteignaeigendur

2. Launþegar

...En síður fyrirtæki?

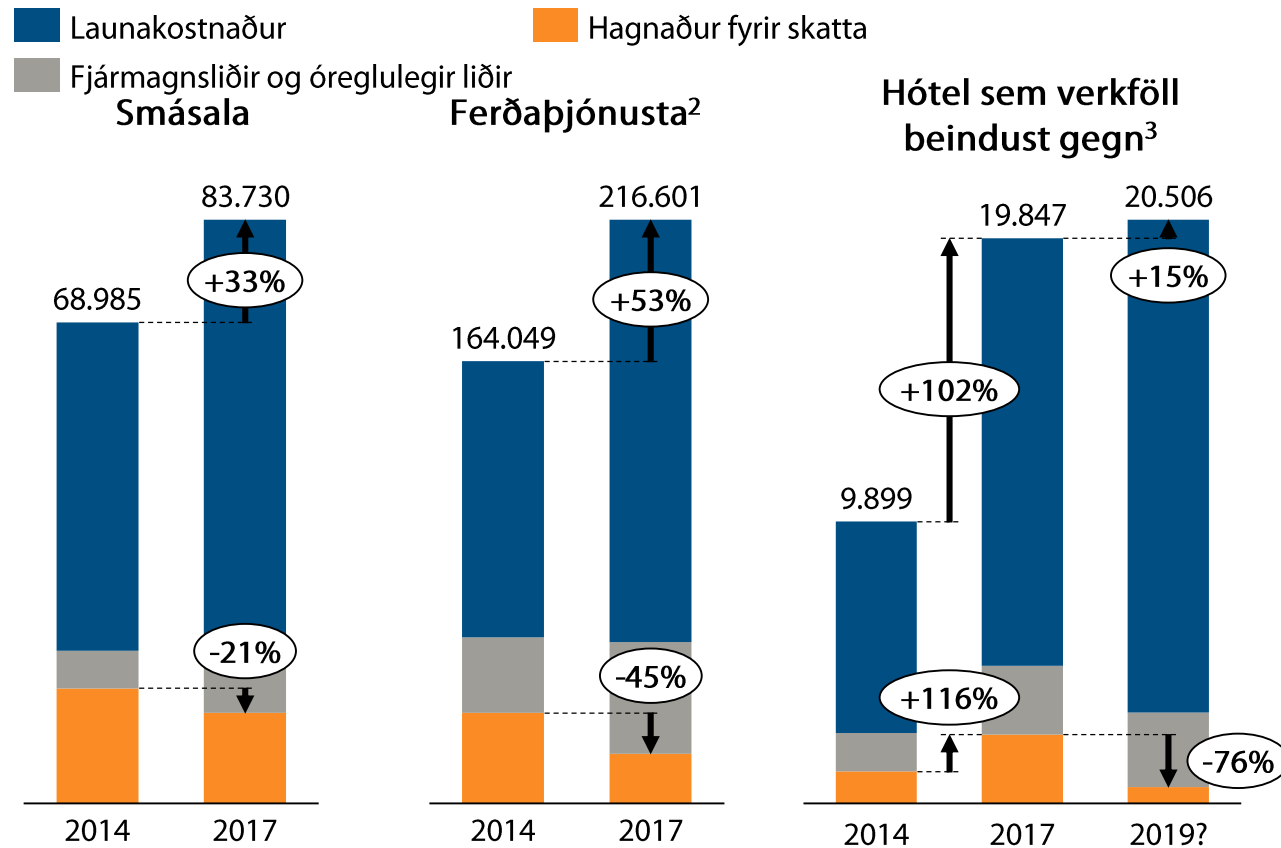
*Á mælikvarða þjóðhagsreikninga fyrir hagkerfið í heild

„Velmegunarkýrin“ skilur minna eftir hjá atvinnurekendum

Sjá nánari umfjöllun í Skoðun Viðskiptaráðs

Það sem er til skiptanna eftir aðföng og annan rekstrarkostnað
Milljónir króna á föstu verðlagi¹

	Breyting frá 2017	Bein áhrif á afkomu
Laun	+9%	👎
Fasteignagjöld	+26%	👎
Iðgjöld í lífeyrissjóði	+2,25 %-stig	👎
Tryggingargjald	-0,25 %-stig	👍
Óverðtryggðir vextir	-0,35 %-stig	👍
Verð á flugi	-16%	👎
Verð á veitingahúsum	+4%	👎
Verð á gistingu	-3%	👎
Verðlag án húsnæðis	+2%	👎
Nýting hótelherbergja	-4,1 %-stig	👎

¹Fjármagnsliðir og óreglulegir liðir eru vextir, afskriftir, aðrir fjármagnsliðir, og óreglulegir liðir. Hlutdeild í afkomu dótturfélaga í öðrum atvinnugreinum er frádrægin.

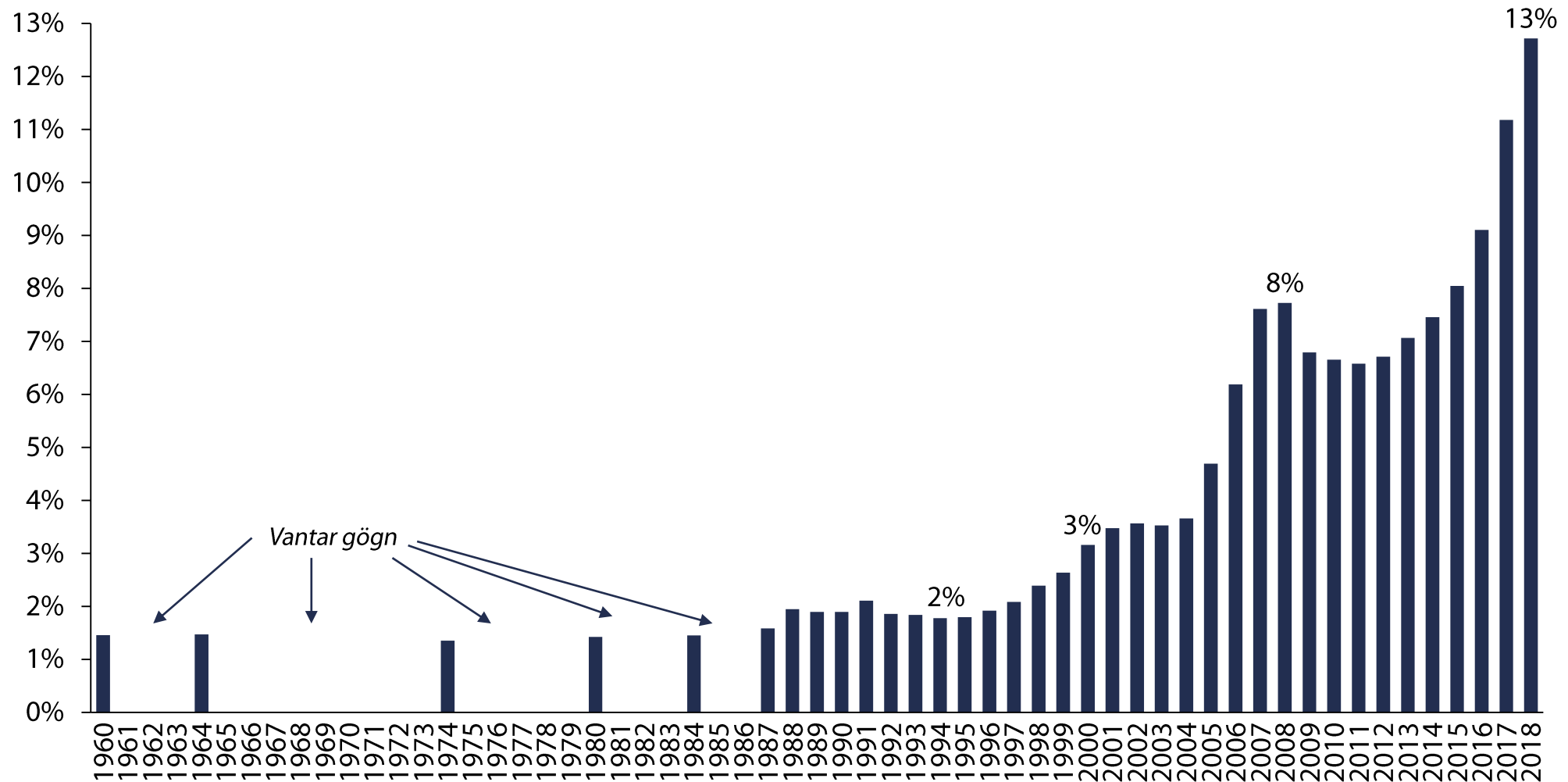
²Um er að ræða einkennandi greinar ferðapjónustu eins og þær eru flokkaðar af Hagstofu Íslands.

³Þær 20 hótélkeðjur sem taldar eru upp á vef VR: <https://www.vr.is/frettir/atkvaedagreidsla-um-verkfallsbodun-vr/>. Miðað er við óbreyttar rekstrareiningar frá 2017 og þá er hluti af starfsemi sumra hótela utan höfuðborgarsvæðisins svo verkföll ná ekki til þeirra. Gert er ráð fyrir óbreyttri markaðshlutdeild. Gert ráð fyrir nær óbreyttum launakostnaði 2019. Sjá frekari forsendur í skoðun Viðskiptaráðs: Velmegunarkúnni slátrað?

Eftir hraða fjölgun hafa erlendir ríkisborgarar aldrei verið fleiri hér á landi

Erlendir ríkisborgarar á Ísland
Sem hlutfall af mannfjölda

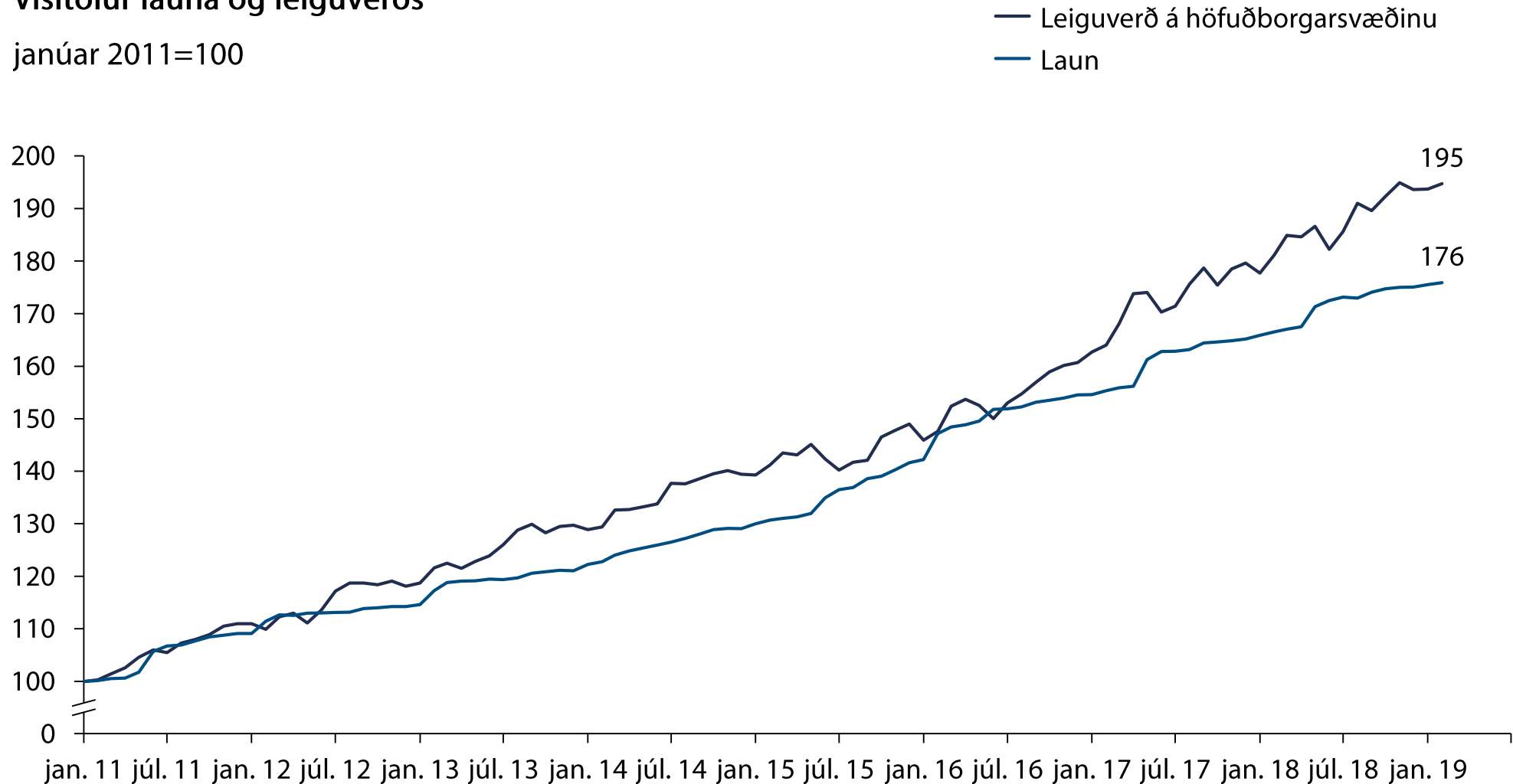

Leigjendur hafa að einhverju leyti setið eftir

Um helmingur tekna lágtekjuhópa fer í húsaleigu

Vísitölur launa og leiguverðs

janúar 2011=100

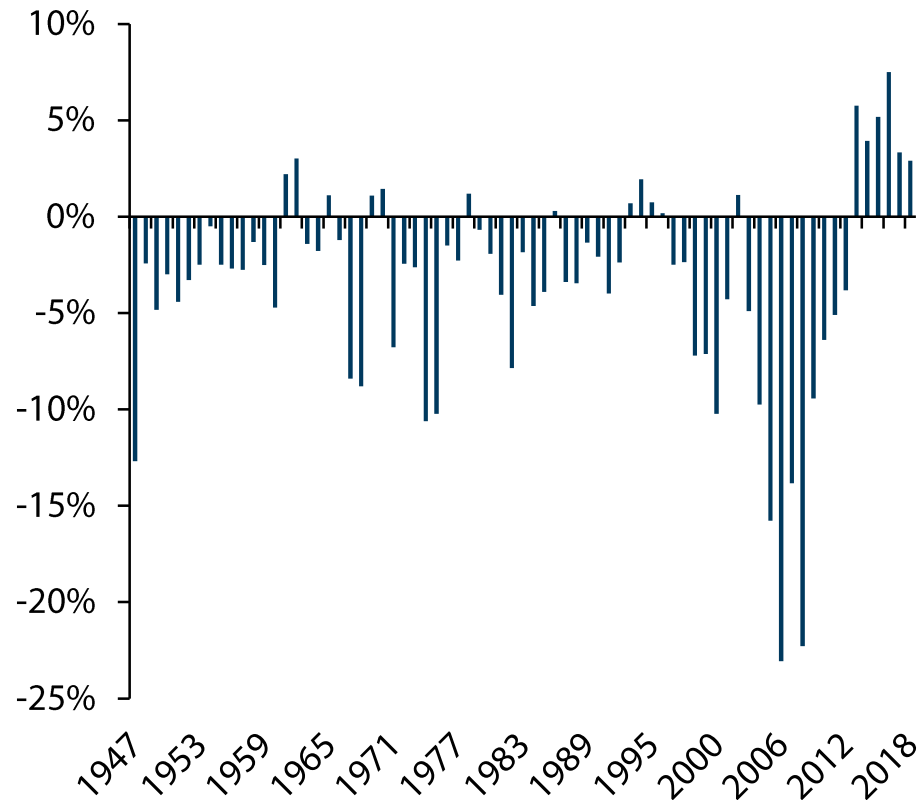

Hagkerfið í dag er einfaldlega allt önnur skepna

Íslendingar: Eyðsluklærnar sem urðu aurasálir?

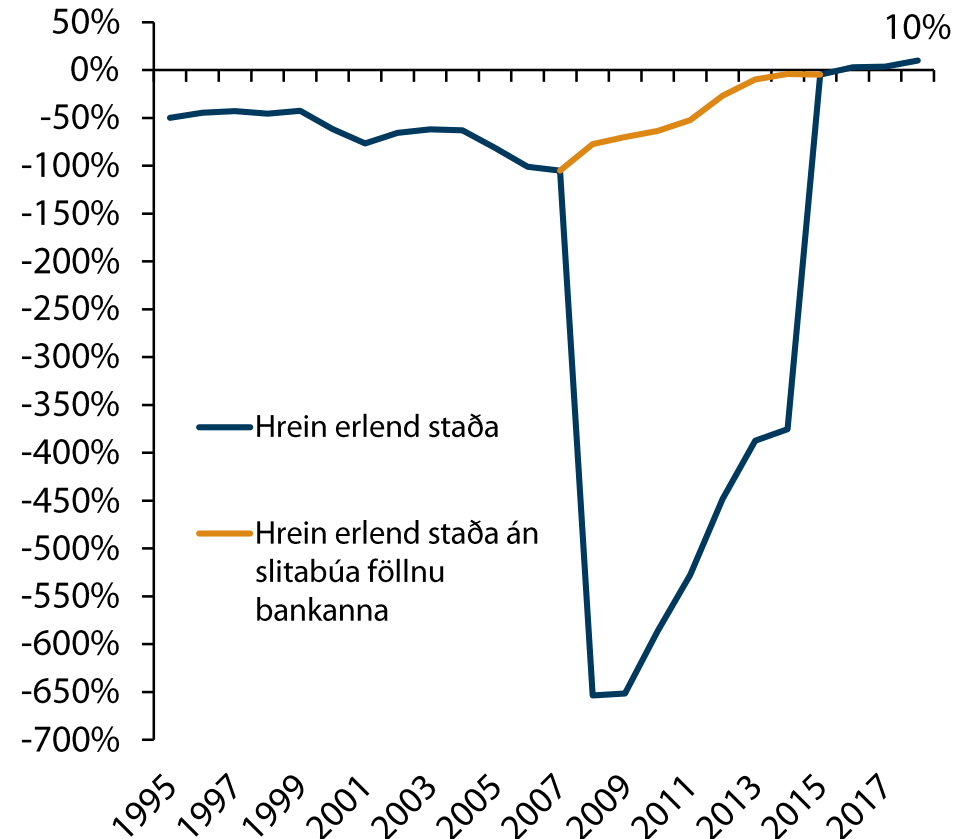
Viðskiptajöfnuður

Hlutfall af landsframleiðslu

Hrein erlend eignastaða þjófurbúsins

Hlutfall af landsframleiðslu

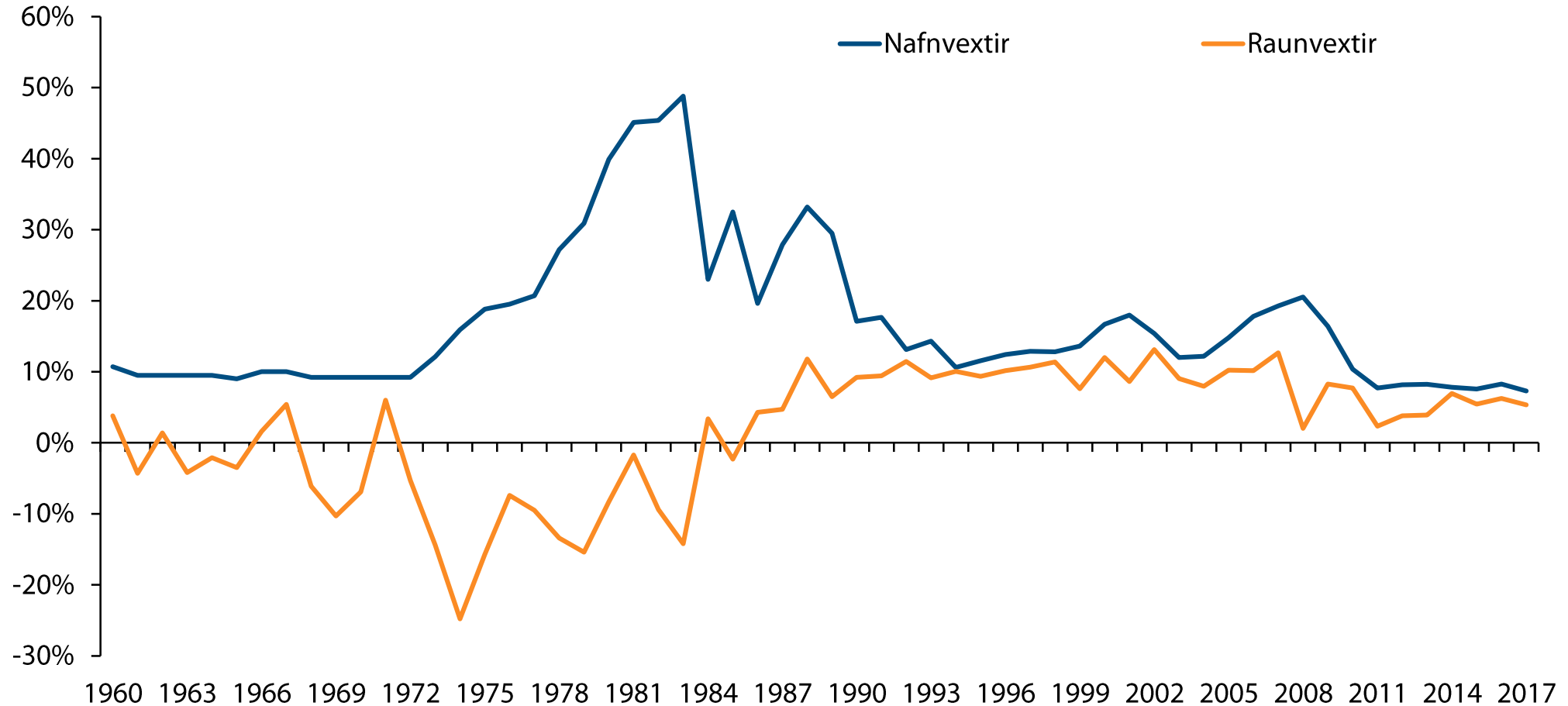

Sjaldan eða aldrei lægri vextir... og þeir geta orðið enn lægri

Vextir á ríkisskuldabréfum eru í dag við sögulegt lágmark

Vegnir meðalvextir innlánastofnana

Almenn óverðtryggð skuldabréf

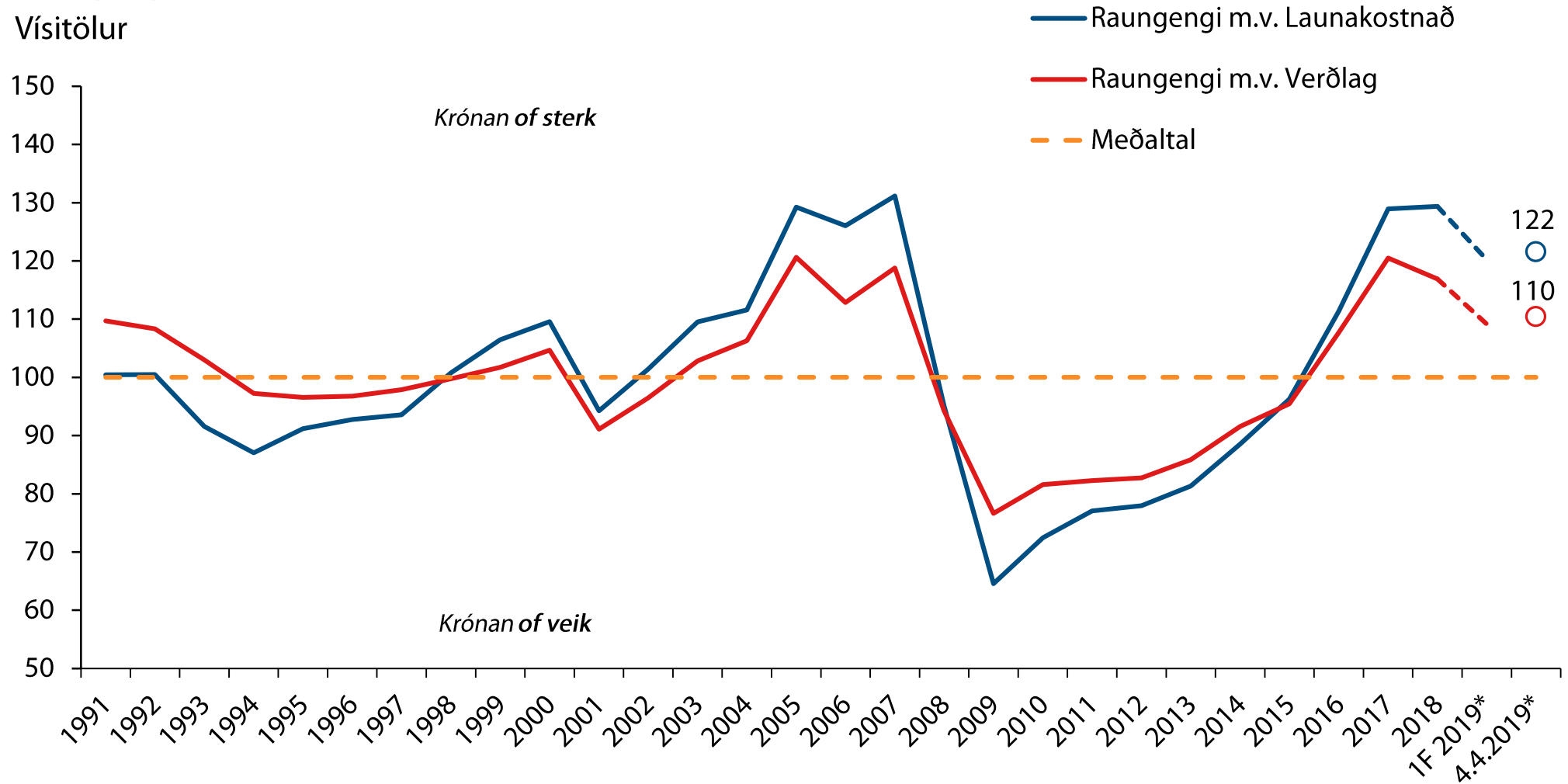

Þó að gengi krónunnar hafi gefið eftir er það enn frekar hátt

Enn of sterkt? Eða passlegt? Í það minnsta enn áhættuþáttur

Raugengi krónunnar

Vísitölur

*Áætlað með þróun nafngengis

Heimild: Seðlabanki Íslands

Viðskiptaráð Íslands | 17

Einkennandi þróun síðustu ára

Afleiðingar þróunarinnar

Hvað svo?

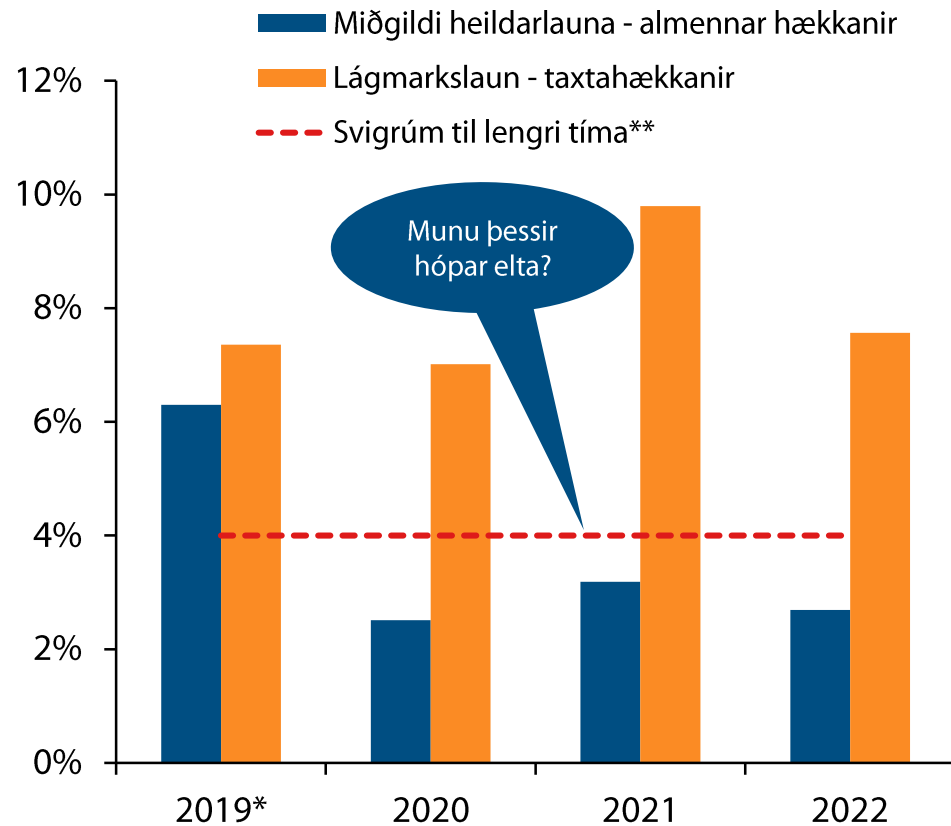

Fremur hófsamar launahækkunar með áherslu á lægstu laun

Háð því að launaskrið verði lítið og vextir lækki

Launahækkunar milli ára skv. lífskjarasamningnum

Miðað við 1% hagvöxt á mann 2019-2021*

Forsenda lífskjarasamningsins: „**Vextir taki verulegum lækkunum fram að endurskoðun samningsins í september 2020 og haldist lágir út samningstímann**“

Már Guðmundsson í FS 19-1: „**Svigrúm til lækkunar vaxta er hér mikið ef aðstæður kalla á, ólíkt mörgum viðskiptalöndum**“

Gylfi Zoega í Silfrinu: Semjist um hóflegar launahækkunar verður mögulegt að lækka vexti hér á landi.

En, hvað ef Seðlabankinn mun þurfa að hækka vexti, vegna launaskriðs eða annars verðbólguþrýstings?

- Ef það gerist mun verðbólguþrýstingur aukast enn meira en ella vegna forsendu lífskjarasamningsins?
- Sem þýðir að kjölfesta verðbólguvæntinga er lakari og hættan á verðbólgu er meiri...
- ...Sem þýðir að vextir verða hærri en ella vegna þessa ákvæðis?

* Lágmarkslaun miðað við lágmarkstekjutryggingu skv. kjarasamningnum án alls launaskriðs. Miðgildi heildarlauna fylgja launavísitölu fram að lífskjarasamningnum og hækkun hennar milli ára 2019 skýrist að mestu af hækkunum sem urðu á launum almennt á árinu 2018 sem gera laun í upphafi árs 2019 hærri en þau voru að meðaltali 2018. Þannig hefðu mælst 4% launahækkun á miðgildi heildarlauna þó laun hefðu haldist óbreytt út árið 2019.

**Til lengri tíma hækka laun sem nemur verðbólgu og vexti framleiðni. Verðbólguþrýstingur er 2,5% og framleiðni vex um 1-2% á ári að jafnaði svo til lengdar er svigrúm til launahækkana um 4%.

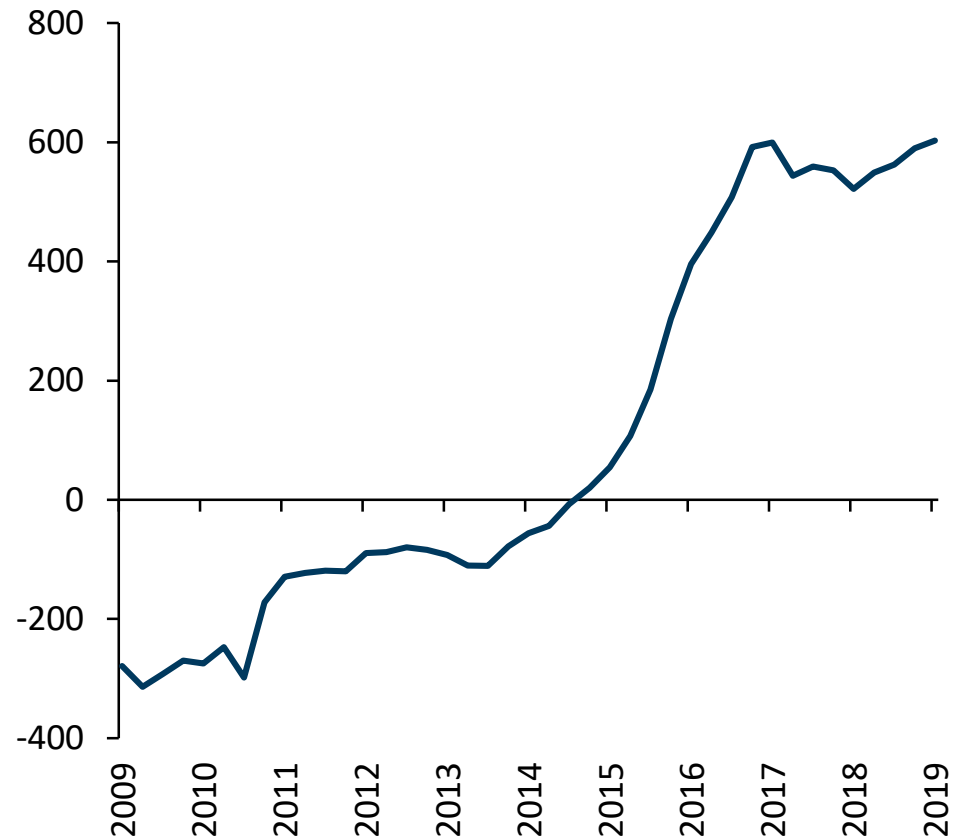

This time it's different?

Seðlabankinn er með stórt vopnabúr og segist tilbúinn að nota það

Hreinn gjaldeyrisforði Seðlabankans

Milljarðar króna, að frádregnum erlendum skuldum

„Peningastefnunefnd ítrekar að hún hefur bæði vilja og þau tæki sem þarf til að halda verðbólgu og verðbólguvæntingum við markmið til lengri tíma litið. Það gæti kallað á harðara taumhald peningastefnunnar á komandi mánuðum. Aðrar ákvarðanir, einkum á vinnumarkaði og í ríkisfjármálum, munu skipta miklu um hvort svo verður og hafa áhrif á hversu mikill fórnarkostnaður verður í lægra atvinnustig.“

x4

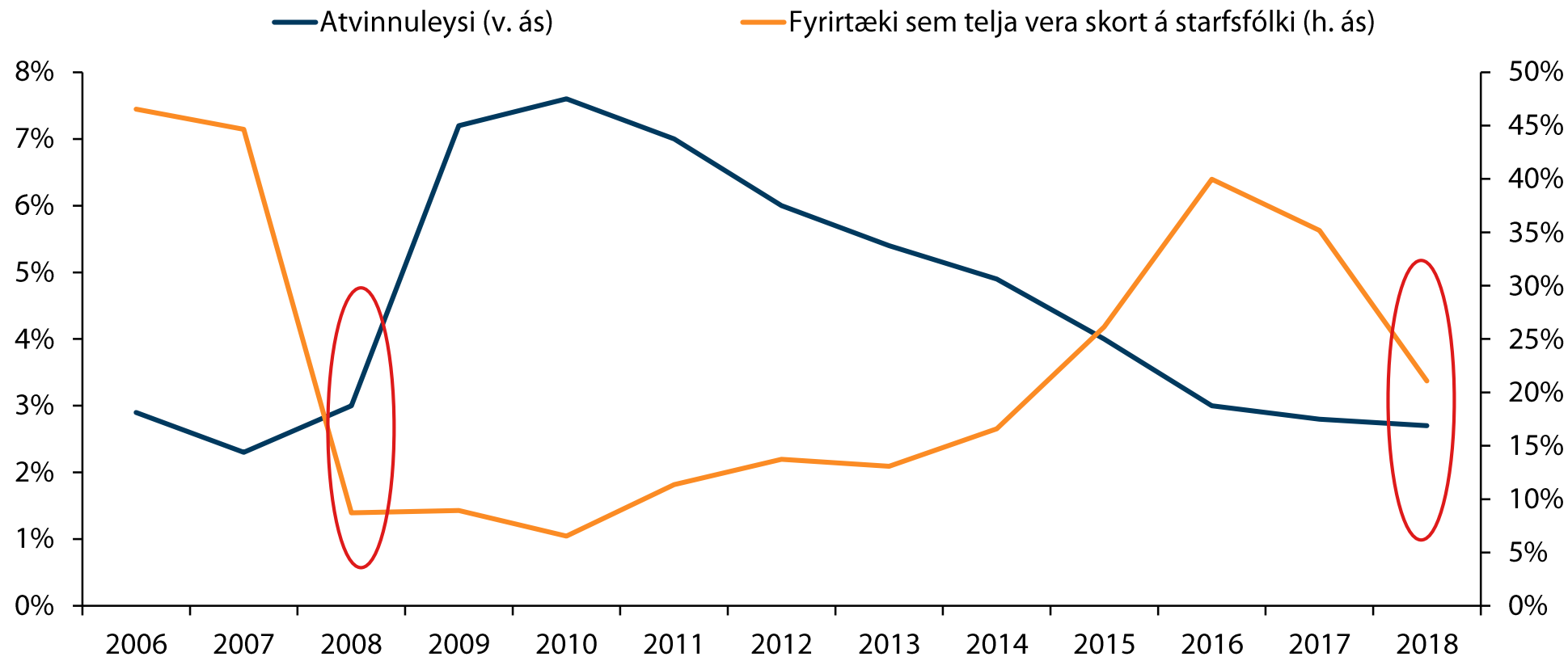

Versnandi atvinnuhorfur til skamms tíma

Bein og skyndileg áhrif falls WOW auka atvinnuleysi um 1%+

Atvinnuleysi og vinnuafliþörf

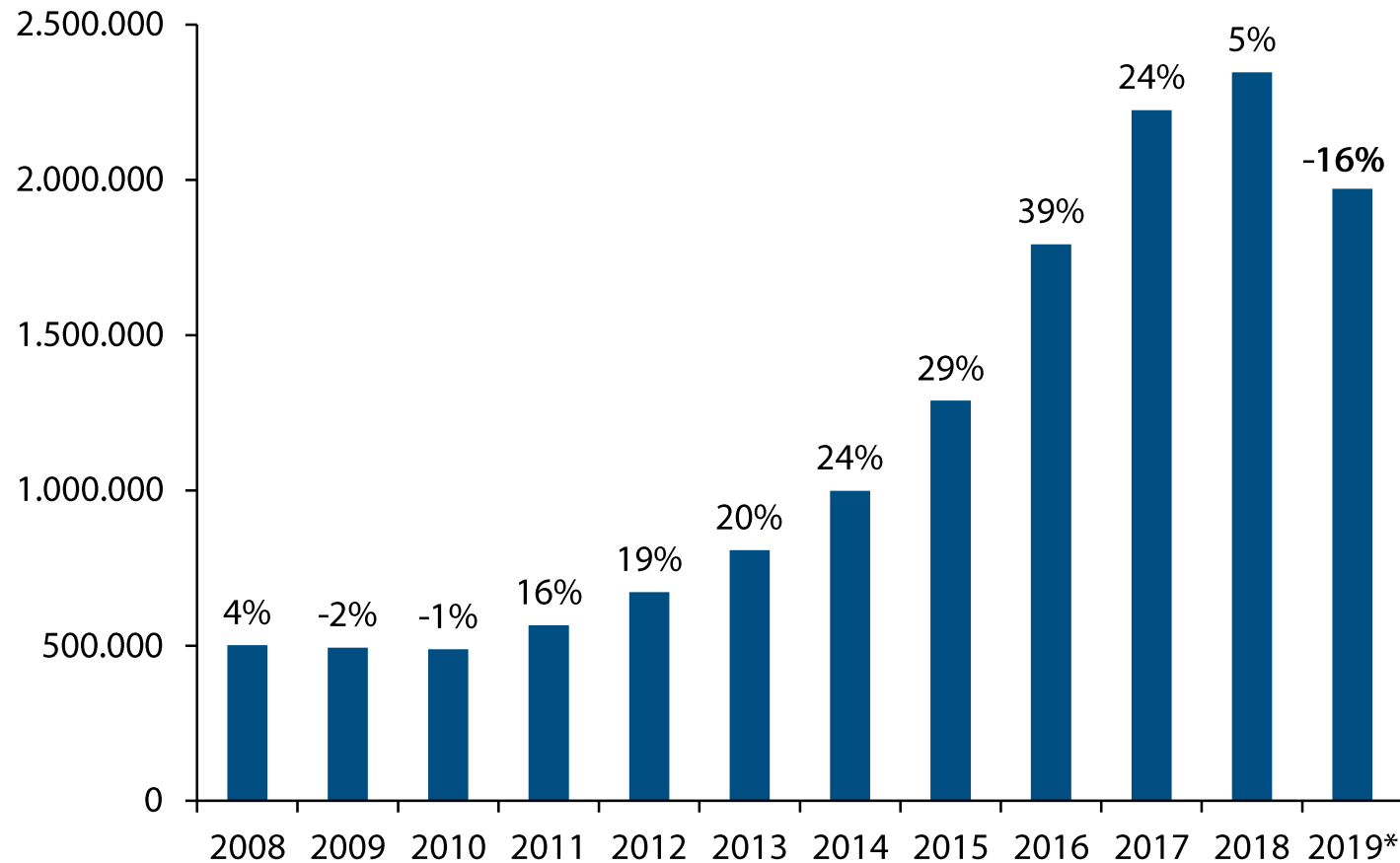
Ársmeðaltöl

Ferðapjónustan er að öllum líkindum á leið í niðursveiflu í ár

Engu að síður álíka margir ferðamenn og 2016-2017...

Fjöldi ferðamanna
Og breyting milli ára

...Og þótti okkur nóg um 2016!

Innlent | mbl | 29.5.2016 | 18:25 | Uppfært 19:19

Úrgangur ferðamanna krefst aðgerða

Margir erlendir ferðamenn leggja leið sína um landið yfir sumartímann.

*Miðað við nýkynnta spá Greiningardeildar Arion banka

Heimildir: Ferðamálastofa, Greiningardeild Arion banka.

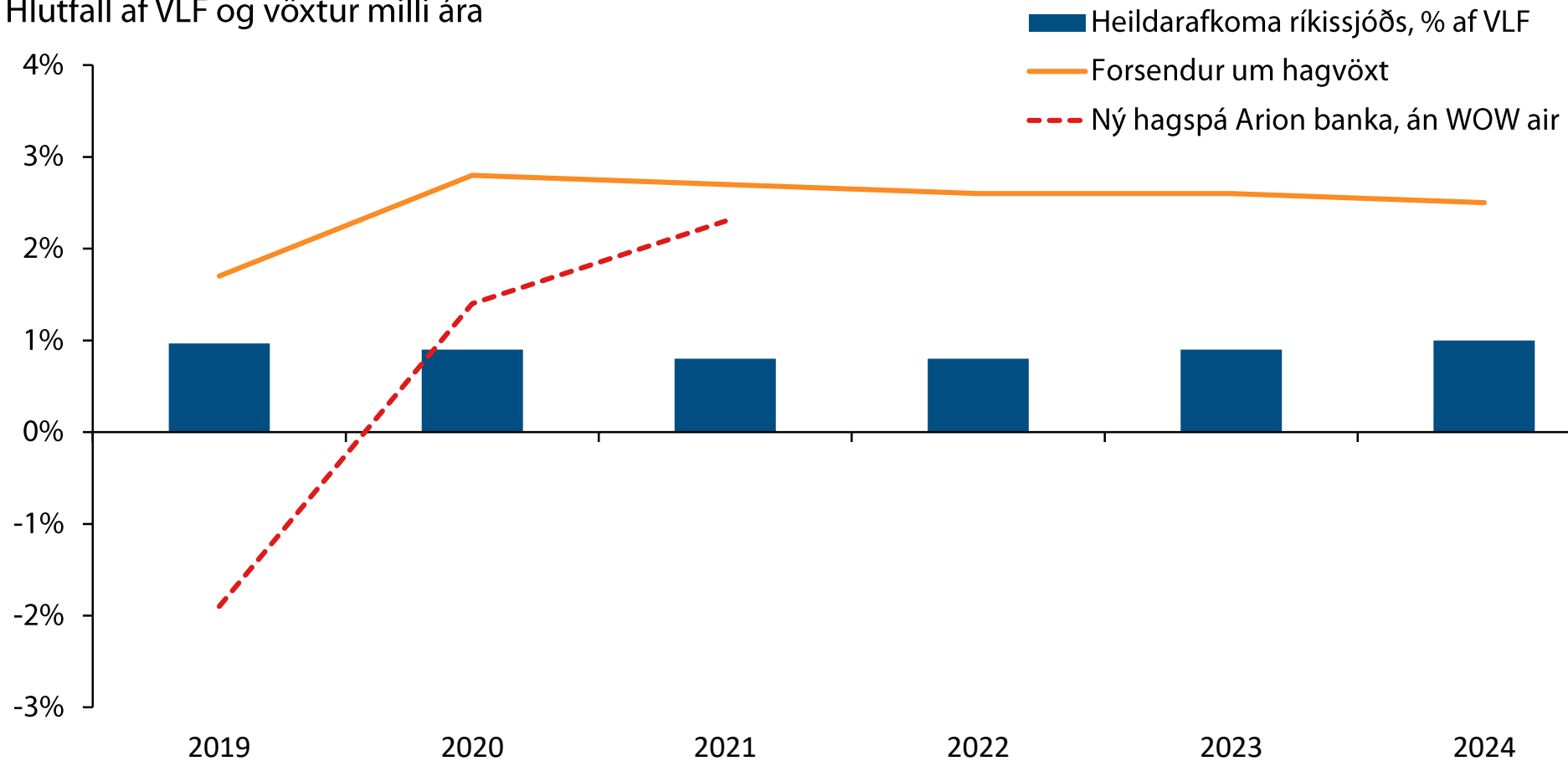

Fjármálaáætlun sýnir áfram mikil ríkissumsvif

Haltu mér slepptu mér – halli eða ekki halli – þar er efinn

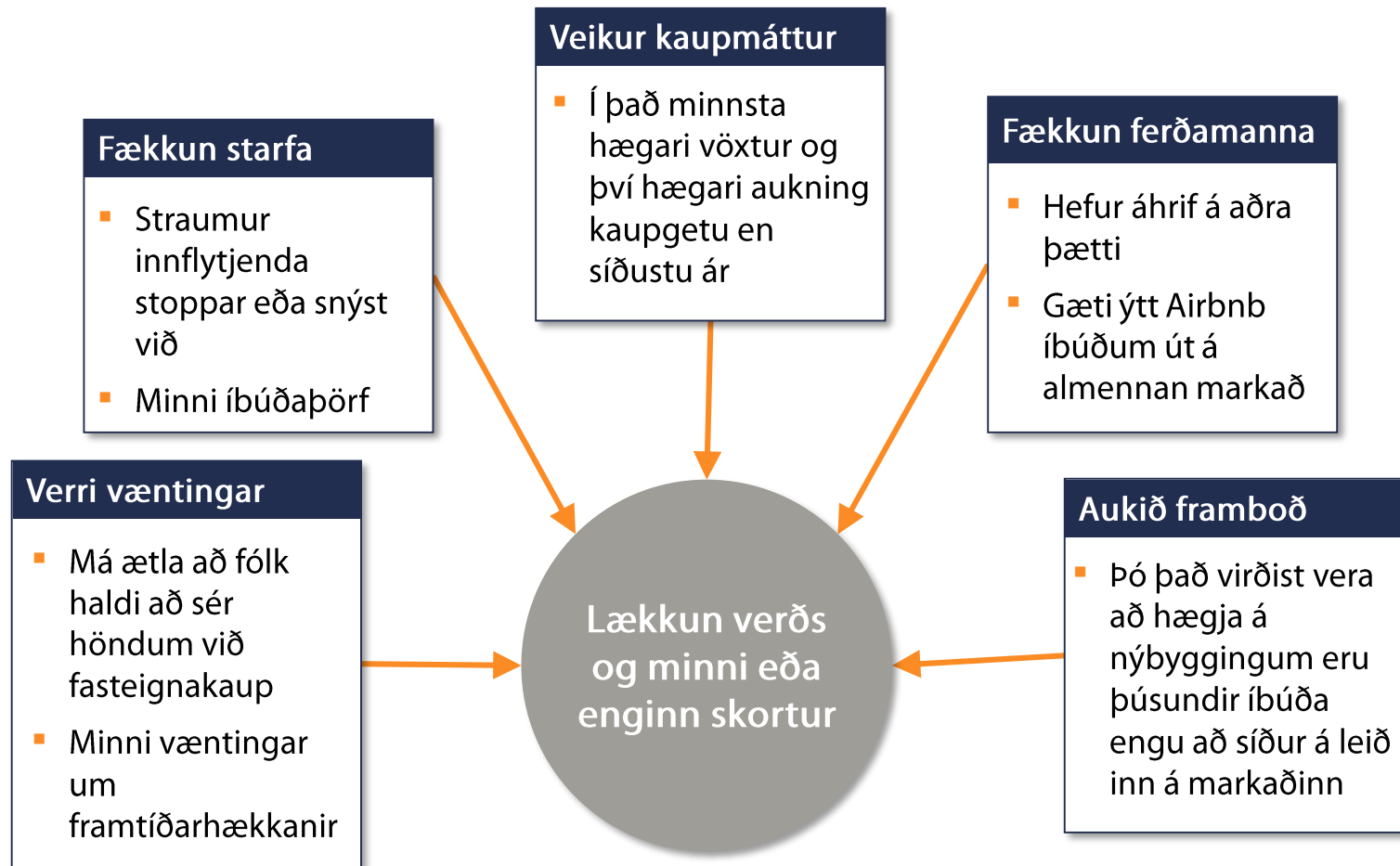
Fjármálaáætlun, fjárlög og forsendur

Hlutfall af VLF og vöxtur milli ára

Er (raun)lækkun fasteignaverðs í kortunum?

Og verður húsnæðisskorturinn fyrir bí? Áhrifaþættir að þróast í

Eða hvað? Sumt bendir í aðra átt:

LÆKKUN ÞRÖSKULDS UNGS FÓLKS OG
TEKJULÁGRA INN Á HÚSNÆÐISMARKAÐ

Stóru áskoranirnar fjórar

Megum ekki gleyma þeim og öðrum í hávaða dagsins í dag

1.Öldrun þjóðarinnar

2.Tæknibreytingar

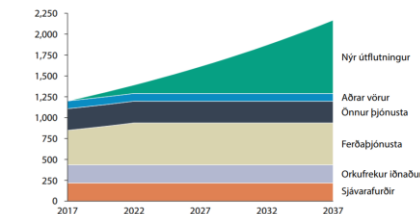

3.Loftslagsbreytingar

4.1.000 milljarða áskorunin*

Nauðsynleg aukning útflutningsverðmæta til að styðja við 3% hagvöxt
Milljarðar króna¹

*Sköpun nýrra útflutningstekna til að standa undir 3% meðalhagvexti næstu 20 ár.

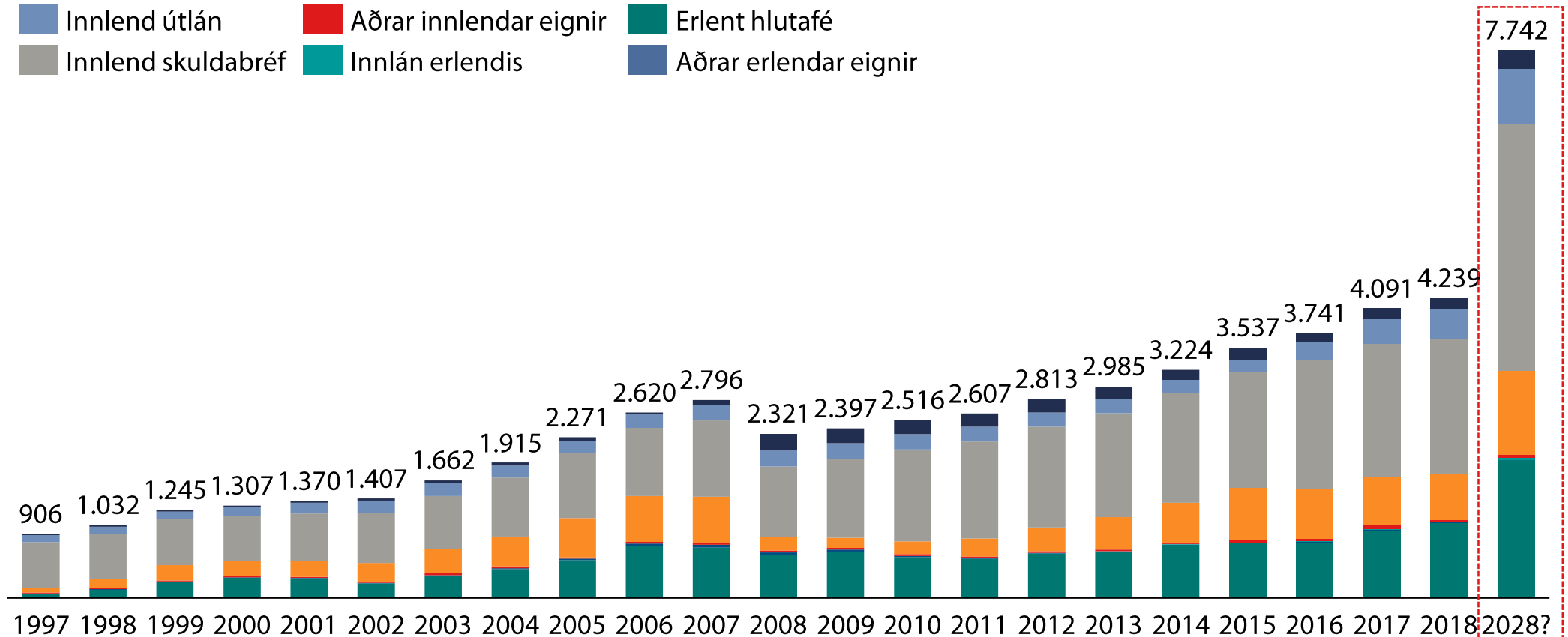
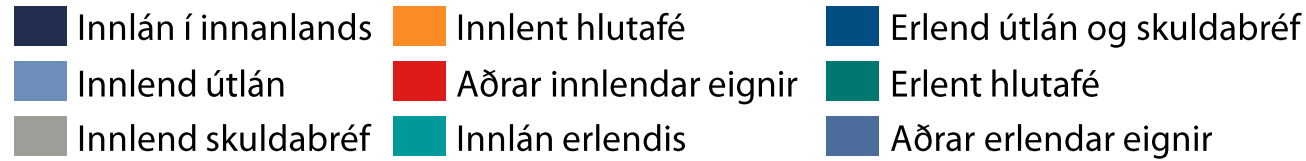

Lífeyriskerfið er orðið gríðarlega stórt og verður enn stærra

Fíllinn í stofunni?

Eignir lífeyrissjóðanna

Milljarðar króna á föstu verðlagi

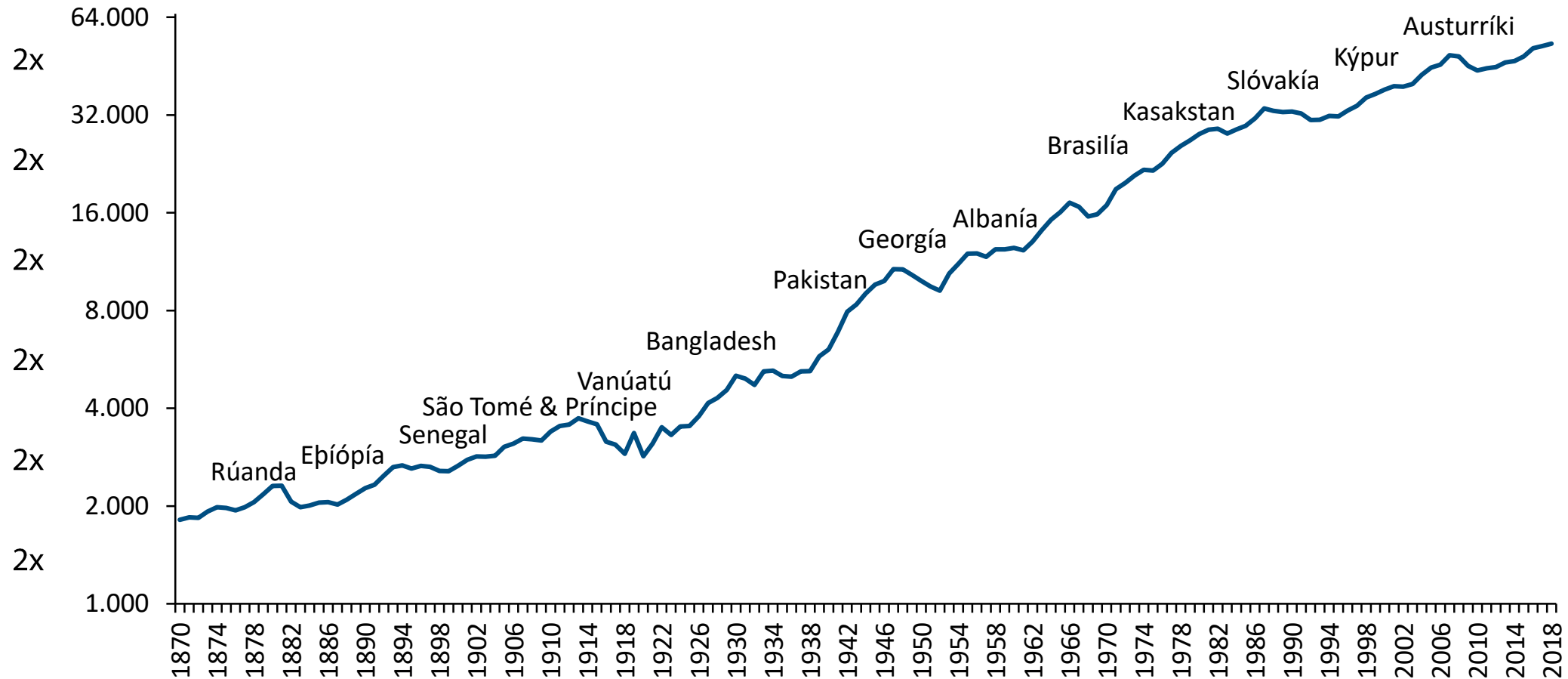
? Ef sjóðirnir vaxa jafn hratt næstu 10 ár og síðustu 10 ára

Heimildir: Seðlabanki Íslands, Hagstofa Íslands

Gleymum ekki hvaðan við komum

VLF Íslandi á mann frá 1870 og samsvarandi land þar sem hún er sú sama í dag
USD á 2017 verðlagi (PPP) á lógaritmískum skala¹

¹ Lönd miðað við ár sem enda á 8.

Glögggt er gestsaugað: Hvað sjá útlendingar hér?

Erum við of föst í neikvæðni?

- ✓ Mesti hagvöxtur meðal þróaðra ríkja síðasta áratug
 - ✓ Góðir samfélagslegir innviðir
 - ✓ Menntað vinnuafli
 - ✓ Sveigjanlegur vinnumarkaður
 - ✓ Lítil skuldsetning
 - ✓ Tiltölulega nýendurskipulagt atvinnulíf eftir fjármálakreppuna
 - ✓ Opið hagkerfi
 - ✓ Góð ímynd varðandi umhverfismál, jafnréttismál og fleiri þætti
 - ✓ Og margt fleira
- **Toppnum á hagsveiflunni löngu náð og krónan hefur veikst – tækifæri fyrir fjárfestingar og önnur viðskipti?**

Halldór Kiljan Laxness

Í Sjálfstæðu fólki

„Þegar öllu er á botninn hvolft þá fer allt einhvernvegin, þótt margur efist um það á tímabili.“

Dr. Malcolm í Jurassic Park:

Leikinn af Jeff Goldblum

“If there is one thing the history of evolution has taught us it's that life will not be contained. Life breaks free, it expands to new territories and crashes through barriers, painfully, maybe even dangerously”

